សេចក្តីសង្ខេប

សារណាស្តីពី **ស្ថានភាពសាសនានៅកម្ពុជា(ពីឆ្នាំ១៩៧៩ ដល់២០០៤)** ក្រៅពីបង្ហាញលទ្ធផលនៃការស្រាវជ្រាវពាក់ព័ន្ធនឹងជំនឿនិងការប្រតិបត្តិរបស់ពុទ្ធសាសនិក ព្រមទាំងបរិស័ទនៃនិកាយផ្សេងៗក្នុងពាហិរសាសនា ភាពពាក់ព័ន្ធខាងផ្នែកកសាងអត្តចរិតសីលធម៌ គុណធម៌របស់បរិស័ទនៃសាសនានីមួយៗ ក៏មានបង្ហាញផងដែរអំពីទ្រឹស្តីនៃការកសាងសន្តិភាព និងការអភិវឌ្ឍសង្គមវប្បធម៌ និងសេដ្ឋកិច្ចជាតិតាមរយៈការប្រតិបត្តិតាមគុណធម៌រួម ដែលបានទាញចេញពីសាសនាទាំងអស់ ក្រោមរូបភាពនៃការប្រតិបត្តិព្រះធម៌វិន័យ តាមការអប់រំប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះនីមួយៗ ។

ក្នុងន័យដូចបានរៀបរាប់ខាងលើនេះ ប្រធានបទសារណាស្តីពី "**ស្ថានភាពសាសនានៅកម្ពុជា រយៈពេល២៣ឆ្នាំ (ពីឆ្នាំ១៩៧៩ ដល់២០០៤)**" បានដោះស្រាយបញ្ហាលើកឡើងដូចតទៅ:

១.តើអត្ថិភាពនៃពហុសាសនានៅក្នុងប្រទេសតែមួយ នឹងចូលរួមការអភិវឌ្ឍប្រទេសជាតិតាមរយៈសកម្មភាព ឬវិធីសាស្ត្រណា?

២.តើខ្លឹមសារអប់រំនៃសាសនានីមួយៗ មានភាពចុះសំរុងរវាងគ្នានឹងគ្នាដែរឬទេ?

៣.តើសកម្មភាពពាហិរសាសនា មានគោលដៅឯកភាពជាមួយព្រះពុទ្ធសាសនាថេរវាទដែលជាសាសនារបស់រដ្ឋ ក្នុងការចូលរួមកសាងសន្តិភាព និងអភិវឌ្ឍប្រទេសកម្ពុជាដែរឬទេ ?

៤. តើព្រះសង្ឃ បព្វជិត និងបរិស័ទ ត្រូវធ្វើយ៉ាងណាដើម្បីធ្វើឱ្យសាសនារបស់ខ្លួនមានភាពគង់វង្ស និងរួមចំណែករក្សាសន្តិភាពតទៅអនាគត?

សារណានេះ មានចែកជាពជំពូក គឺ:

ជំពូកទី ១ : មានបង្ហាញពីទិដ្ឋភាពទូទៅនៃវិស័យសាសនានៅកម្ពុជា ពីសម័យមុន រហូតដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ *(មានបង្ហាញអំពីប្រវត្តិ កកើត ដំណើរឆ្លងកាត់ការប្រែប្រួលនៃសេដ្ឋកិច្ចនិងនយោបាយសង្គម និងការរស់ឡើងវិញនៃសាសនារដ្ឋ និងពាហិរសាសនានៅកម្ពុជា រួមជាមួយនឹងកិច្ចការគ្រប់គ្រងកិច្ចការសាសនារបស់ក្រសួងធម្មការនិង សាសនា)* ។

ជំពូកទី ២ : មានបង្ហាញពីស្ថានភាពសាសនានៅកម្ពុជាពីឆ្នាំ ១៩៧៩ ដល់២០០៤ ដោយសង្កត់ធ្ងន់លើប្រវត្តិនៃការរស់ឡើងវិញនៃជំនឿសាសនារបស់ប្រជាជនខ្មែរពិសេសព្រះពុទ្ធសាសនា ដែលជាសាសនារបស់រដ្ឋ រួមជាមួយនឹងប្រវត្តិនៃការហូរចូលនៃពាហិរសាសនាមួយចំនួន ការលើកបង្ហាញខ្លឹមសារ និងការអប់រំរបស់បព្វជិតតាមគោលជំនឿនៃសាសនានីមួយៗ ព្រមទាំងការរីកចំរើននៃចំនួនព្រះ

វិហារ ស្នាក់ការ និងបរិស័ទ រួមជាមួយនឹងទិដ្ឋភាពនៃការប្រតិបត្តិសាសនារបស់បព្វជិតនិងបរិស័ទផង ដែរ។ ការលើកបង្ហាញបញ្ហាទាំងនេះ មានគោលបំណងវិភាគនិងសំយោគរកឥទ្ធិពលវិជ្ជមាននៃសាសនានីមួយៗទៅលើចិត្តគំនិតនៃបរិស័ទរបស់ខ្លួន ដើម្បីអ្នកសិក្សាអាចប៉ាន់ប្រមាណបាន ពីការិតរីកចំរើននៃស្មារតីសង្គម ។

ជំពូកទី ៣ : មានលើកឡើងអំពីស្ថានភាពនៃសង្គមពហុសាសនា និងការកសាងសន្តិភាពដោយសង្កត់ធ្ងន់លើសកម្មភាពសង្គមនិងនយោបាយដើម្បីស្វែងរកនិងរក្សាសន្តិភាព តាមរយៈការយល់គ្នា និងចុះសម្រុងគ្នារវាងសាសនិកនិងសាសនិក រវាងការដឹកនាំរបស់សាសនារដ្ឋ និងការដឹកនាំរបស់ពាហិរសាសនា និងទំនាក់ទំនងរវាងការដឹកនាំរបស់សាសនាមួយទៅការដឹកនាំរបស់សាសនាផ្សេងទៀត ដែលមាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។

នៅចុងបញ្ចប់នៃសារណា មានសេចក្តីសន្និដ្ឋានរួមដែលក្នុងនោះមានភ្ជាប់ជាមួយនូវការលើកឡើងជាអនុសាសន៍មួយចំនួនជូនចំពោះបណ្តាអ្នកប្រតិបត្តិសាសនាទាំងអស់ ក៏ដូចជាបណ្តាអ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ដើម្បីមានការផ្តោតអារម្មណ៍លើការអនុវត្តឱ្យបានត្រឹមត្រូវនូវព្រះបន្ទូលពិតនៃព្រះរបស់ខ្លួនដែលនាងខ្ញុំគិតថា ការប្រតិបត្តិនោះនឹងមានសារប្រយោជន៍ក្នុងការនាំមកនូវវឌ្ឍនភាពនិងសន្តិភាពដល់សង្គមមនុស្សជាតិយ៉ាងពិតប្រាកដ។

កិច្ចការស្រាវជ្រាវនេះ មានគោលបំណងដ៏ជាក់លាក់ក្នុងការចូលរួមជាវិភាគទានស្វែងរកមាគ៌ាសន្តិភាព ក៏ដូចជាមាគ៌ាអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចសង្គម តាមរយៈមនោគមវិជ្ជាសាសនា ។

មាតិកា

	ទំព័រ
ការឧទ្ទិសស្នាដៃ	i
សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ	ii
សេចក្តីសង្ខេប	iii
មាតិកា	
អត្ថបទ	១
លំនាំដើម	២
សេចក្តីផ្តើម	៤
ជំពូក១ សាសនានៅកម្ពុជា ពីសម័យមុន រហូតដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩	៧
១.១. តើសាសនាជាអ្វី	៨
១.២ សាសនា និងជីវភាពប្រជាជនខ្មែរ	៩
១.៣ ទស្សនះវិទ្យាសាស្ត្រមួយចំនួនស្តីពីសាសនា	១១
១.៣.១ គោលការណ៍នៃភាពសមរម្យរបស់ព្រះពុទ្ធ	១១
១.៣.២ ទស្សនះអហិង្សារបស់ព្រះពុទ្ធ	១២
១.៣.៣ ធម្មជាតិនៃស្មារតីមនុស្សតាមទស្សនៈនៃព្រះពុទ្ធសាសនា	១៦
១.៣.៤ ពុទ្ធឱវាទ	១៧
១.៣.៥ ទ្រឹស្តីមួយចំនួនរបស់ព្រះពុទ្ធ	១៨
១.៤ វប្បធមិសាសនា	២៣
១.៤.១. ពុទ្ធសាសនា	២៣
១.៤.២ ពាហិរសាសនា	២៥
ក.គ្រិស្តសាសនា	២៥
ខ. ឥស្លាមសាសនា	៣៧
១.៤.៣ ទិដ្ឋភាពវប្បធមិ សង្គម សាសនា ក្នុងរបបប្រល័យពូជសាសន៍	៤៨
១.៤.៤ ការមានជីវិតជាថ្មី ក្រោយរបបប្រល័យពូជសាសន៍	៥១
១.៤.៥ ការរស់ឡើងវិញរបស់អ្នករងគ្រោះ	៥២
ជំពូក២ ស្ថានភាពសាសនានៅកម្ពុជា ពីឆ្នាំ១៩៧៩ ដល់២០០៤	៥៤

២.១ វត្តមានសាសនានៅកម្ពុជា ពីឆ្នាំ ១៩៧៩ ដល់ ២០០៤ ៥៤
២.១.១ កម្ពុជាក្រោយថ្ងៃរំដោះ ៧មករា ឆ្នាំ ១៩៧៩ ៥៤
២.១.២ កំណើតជាថ្មីនៃជំនឿ សាសនា ៥៥
២.២ ការគ្រប់គ្រងស្ថាប័នសាសនា ៥៦
២.២.១ ចលនាព្រះពុទ្ធសាសនា ៥៦
២.២.២ ចលនាពាហិរសាសនា ៥៨
ក.សាសនាឥស្លាម ៥៩
ខ. សាសនាគ្រិស្ត ៥៩
គ. ពុទ្ធសាសនាមហាយាន ៥៩
ឃ. សាសនាកៅដាយ ៦០
ង. សាសនាបាហាយ ៦០
២.២.៣ វិធានការគ្រប់គ្រងទំនាស់របស់ក្រសួងធម្មការ និងសាសនា ៦០
២.២.៣. (១) សង្ឃប្រកាសរបស់សម្តេចព្រះសង្ឃរាជគណៈមហានិកាយនៃកម្ពុជា ៦០
២.២.៣.(២) សង្ឃប្រកាសនៃគណៈធម្មយុត្តិកនិកាយ ៦១
ក.ចាត់ពង្រឹងរបៀបរៀបរយការគ្រប់គ្រងទៅតាមរចនាសម្ព័ន្ធសង្ឃ គណៈធម្មយុត្ត ៦២
ខ.ផ្លាស់ប្តូរសុទ្ធិប័ត្រចាស់ធ្វើសុទ្ធិប័ត្រថ្មី និងត្រាចាស់ ធ្វើត្រាថ្មី ៦៣
គ-ការពង្រឹងនិងការបង្កើតឱ្យមានអ្នកទទួលខុសត្រូវវិស័យពុទ្ធិកសិក្សានៃគណៈធម្មយុត្តិកនិកាយ ៦៣
ឃ- ការលើកកំពស់កិត្យានុភាពព្រះពុទ្ធសាសនាជាតិខ្មែរយើង ៦៣
ង-ការថ្លែងនិងការសម្តែងសុខទុក្ខរបស់ថ្នាក់ដឹកនាំគណៈធម្មយុត្តប្រចាំអនុសំវច្ឆរៈលើក ទី ១៣ ៦៤
២.២.៣(៣) សារាចរណ៍ណែនាំផ្សេងៗ ៦៤
២.៣ ការអភិវឌ្ឍព្រះពុទ្ធសាសនាថេរវាទក្រោយឆ្នាំ ១៩៧៩ ៧៣
ក. ការអប់រំគន្ថធុរៈ និងវិបស្សនាធុរៈ ៧៣
ខ. ព្រះវិហារ វត្ត ទីអារាម ៧៦
គ. រចនាសម្ព័ន្ធព្រះសង្ឃ និងការបួស ៨២
អំពីអត្ថន័យនៃការបួស ៨៩

ឃ- ការងារទ្រទ្រង់ព្រះពុទ្ធសាសនា ៩១
២.៣ ទិដ្ឋភាពនៃការប្រតិបត្តិ ជំនឿ សាសនានៅកម្ពុជា ១០០
២.៣.១ ជំនឿដើមរបស់ខ្មែរ ១០១
២.៣.២ ព្រហ្មញ្ញសាសនា ១០៣
(១) សិល្បៈខ្មែរបែបព្រាហ្មណ៍និយម ១០៤
(២) អក្សរសិល្ប៍ខ្មែរបែបព្រាហ្មណ៍និយម ១០៤
(៣) ព្រាហ្មណ៍និយមក្នុងសង្គមខ្មែរ ១០៥
សេចក្ដីសន្និដ្ឋានចំពោះការប្រតិបត្តិព្រហ្មញ្ញសាសនា ១០៩
សំយោគមតិ និងលើកដំណោះស្រាយ ១១០
២.៣.៣ ព្រះពុទ្ធសាសនា ១១១
ក.អត្ថិភាពព្រះពុទ្ធសាសនានៅក្នុងសង្គមខ្មែរ ១១៣
ខ. ខ្លឹមសារអប់រំបែបព្រះពុទ្ធសាសនា ១១៥
ការលំបាក ការងាយស្រួល និងដំណោះស្រាយក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ១៣០
២.៣.៤ ពាហិរសាសនា ១៣១
២.៣.៤.ក សាសនាឥស្លាម ១៣១
២.៣.៤.ខ សាសនាគ្រិស្ត ១៣៩
២.៣.៤.ខ១. និកាយកាតូលិក ១៤៧
២.៣.៤.ខ២. និកាយប្រូតេស្តង់ ១៥៧
- សមាគមគ្រិស្ទានមេតូឌីស្ទកម្ពុជា ១៦៦
-វត្តមាននៃបេសកជនមេតូឌីស្ទម៉ាឡេស៊ី សាំងហ្គាពួរ ស្វីស-បារាំង និងកូរេ ១៦៩
- បេសកជនមេតូឌីស្ទអាមេរិក ១៧១
- និកាយអង់គ្លីខែន (Anglican) ១៧១
២.៣.៤.ខ៣. និកាយម័មិន (Mormen) ឬសាសនាចក្រនៃពួកបរិសុទ្ធថ្ងៃចុងក្រោយ ១៧៤
ការលំបាក ការងាយស្រួល និងដំណោះស្រាយក្នុងសាសនាគ្រិស្ត ១៧៨
២.៣.៤.គ ពុទ្ធសាសនាមហាយានចិន ១៧៩
២.៣.៤.គ១. និកាយមីឡឺ ១៨១

២.៣.៤. គ២. និកាយខុងម៉ីង ១៨៦

២.៣.៤.ឃ.ព្រះពុទ្ធសាសនាមហាយានវៀតណាម ១៨៧

២.៣.៤.ង. ព្រះពុទ្ធសាសនាមហាយានកូរេ-សាសនាវ៉ុន ១៨៧

២.៣.៤.ច.ព្រះពុទ្ធសាសនាមហាយានជប៉ុន-និកាយនីឈីរិន ១៨៧

២.៣.៤.ឆ. សាសនាកៅដាយ ១៩៥

២.៣.៤.ជ សាសនាបាហៃ ១៩៩

ជំពូក៣ សាសនា និងការកសាងសន្តិភាព ២០៥

៣.១ សាសនានិងមនោគមវិជ្ជា ២០៦

៣.២ តើត្រូវប្រតិបត្តិសាសនាបែបណា ក្នុងសង្គមទំនើបនៃសហស្សវត្សថ្មី ២១៣

៣.២.ក. ព្រះពុទ្ធសាសនានិងវិទ្យាសាស្ត្រ ២១៤

៣.២.ខ. ព្រំដែននៃវិទ្យាសាស្ត្រ ២១៥

៣.២.គ. សិក្សាពីភាពអវិជ្ជា ២១៦

៣.២.ឃ.ហួសពីវិទ្យាសាស្ត្រ ២១៧

៣.២.ង. វិទ្យាសាស្ត្រគ្មានសាសនា ២១៩

៣.២.ច. វត្ថុបូជាចំពោះព្រះពុទ្ធសាសនា ២១៩

៣.៣ តួនាទីសាសនានៅក្នុងសង្គមពហុសាសនា ២២០

៣.៣.ក. ការមិនអធ្យាស្រ័យខាងសាសនា ២២០

៣.៣.ខ. ការអប់រំរបស់សាសនា ២២១

៣.៣.គ. សកម្មភាពសុវត្ថិភាព ២២២

៣.៣.ឃ.អង្គការយុវជន ២២២

៣.៣.ង. ការអធ្យាស្រ័យ និងការគោរព ២២២

៣.៣.ច. ការផ្សាយសាសនា ២២៤

៣.៣.ឆ. អ្នករងគ្រោះរបស់កាលៈទេសៈ ២២៤

៣.៣.ជ. អ្នកលក់ដូរគ្រេចចរ ២២៥

៣.៣.ឈ. នយោបាយ និងសាសនា ២២៦

៣.៤ តើពុទ្ធសាសនិកមានឥរិយាបថបែបណាចំពោះបរិស័ទនៃសាសនាដទៃ? ២២៦

៣.៤.ក. សាសនាពិត ២២៩

៣.៤.ខ. ភាពសុខដុមរបស់សាសនា ២៣១

៣.៤.គ. ការរួបរួមគ្នា ២៣៣

៣.៥ ភាពចុះសំរុងរវាងសាសនាទាំងឡាយ ២៣៤

៣.៥.ក. មិនមែនដោយការប្រកួតប្រជែងទេ ប៉ុន្តែដោយការឯកភាព ២៣៥

៣.៥.ខ. សេរីភាពក្នុងការគោរពបូជា ២៣៦

៣.៥.គ. ត្រូវចេះគិតដល់អ្នកដទៃ ២៣៦

៣.៥.ឃ. ប្រវត្តិរួមគ្នាជាសាកល ២៣៧

៣.៥.ង. សារៈនៃភាពស្រដៀងគ្នា ២៣៧

៣.៥.ច. ការផ្តល់កិត្តិយសដល់អ្នកបង្កើតសាសនា ២៣៨

៣.៥.ឆ. ការអធ្យាស្រ័យខាងសាសនា ២៣៨

៣.៥.ជ. ជំហានក័ន្តច្រឡំមួយ ២៣៩

៣.៥.ឈ. គោលការណ៍ក្នុងសាសនា ២៣៩

៣.៥.ញ. ការផ្តល់អារុចស្មារតីឡើងវិញ ២៤០

៣.៥.ច. យុវវ័យនិងសាសនា ២៤០

៣.៥.ឆ. គុណសម្បត្តិល្អឥតខ្ចោះ ២៤១

សេចក្តីសន្និដ្ឋានរួម ២៤២

ឯកសារយោង ២៤៤

ឧបសម្ព័ន្ធ (រូបភាពលំអ) ២៤៧